

บทที่ 1

วิชาการว่าความ

ตอนที่ 1

ความเบื้องต้น

ความหมาย

"วิชาการว่าความ" หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยการนำกฎหมายสารบัญญัติมาประยุกต์ใช้กับกฎหมายวิธีสบัญญัติเพื่อให้เกิดผลจริงจังในทางปฏิบัติ เพื่อขอความรับรอง คู่ครองจากศาล เพื่อพิทักษ์สิทธิของบุคคลตามกฎหมาย

ปกติคู่ความมีสิทธิที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีหรือต่อสู้คดีด้วยตนเอง แต่ในทางปฏิบัติคู่ความส่วนใหญ่มักมอบหมายให้ทนายความว่าต่างหรือแก้ต่างแทน อาชีพทนายความ ถือว่าเป็นวิชาชีพทางกฎหมายที่สำคัญแขนงหนึ่งเช่นเดียวกับวิชาชีพอื่นๆ ในสังคมปัจจุบันถ้าปราศจากทนายความแล้วย่อมนำมาซึ่งความยุ่งยากนาๆประการในการว่าต่างแก้ต่างกันหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ในการดำเนินคดีเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและความยุติธรรม แม้ตัวความจะเป็นนักกฎหมายแต่ไม่ได้มีอาชีพในทางว่าความก็เชื่อแน่ว่าจะทำให้การพิจารณาคล่องคั่งค้างทนายความโดยตรงนั้นแทบจะกล่าวได้ว่ายากที่จะทำได้ วิชาการว่าความนี้เดิมไม่มีการสอนในคณะนิติศาสตร์ในประเทศไทย ปัจจุบันคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยต่างๆ เห็นความสำคัญได้บรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษากฎหมาย เพื่อให้ศึกษามีพื้นฐานในการประยุกต์ใช้กฎหมายเป็นวิชาชีพต่อไปในอนาคต

ประวัติวิชาชีพทนายความในประเทศไทย¹

อาชีพทนายความของไทยหาได้เพิ่งเกิดขึ้นในปัจจุบันไม่ นักประวัติศาสตร์กฎหมายสันนิษฐานว่ามีมานานแล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี พิเคราะห์จากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้กล่าวถึงกระบวนการประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมไปสู่ปวงชน ซึ่งประกอบด้วยการตัดสินความด้วยความซื่อสัตย์สุจริตของพ่อขุนรามคำแหง แต่น่าเสียดายที่ไม่ได้

¹ ปรียรรค์ ชัยมังคลานนท์, อมตะชีวิต "วิชาชีพทนายความ" นายประจำบ้าน ปีที่ 1 ฉบับที่ 10 กุมภาพันธ์ 2528 หน้า 67-71

จารึกถึงว่าในกระบวนการตัดสินใจนั้น ได้มีทนายความเข้าไปช่วยเหลือกระบวนการทางศาลในตอนใด นักประวัติศาสตร์กฎหมายสันนิษฐานว่าทนายคงทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำตัวความ เน้นหนักด้านการเขียนเป็นสำคัญ จากสมัยสุโขทัยมาถึงสมัยอยุธยาเป็นราชธานี คำว่า “ทนาย” ซึ่งตรงกับทนายความปัจจุบันปรากฏอยู่ในกฎหมายพระอัยการรับฟ้องเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 1899 ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) องค์ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา นักกฎหมายจึงถือว่าปี พ.ศ. 1899 เป็นปีที่กำเนิดทนายความไทย ทั้งนี้เพราะมีลักษณะเป็นหลักฐานแน่นอน แต่ไม่ปรากฏวิธีปฏิบัติหน้าที่ของทนายไว้เป็นการเฉพาะแต่ประการใด สันนิษฐานว่าในสมัยอยุธยา ทนายคงทำหน้าที่อยู่หลังฉากหรือเบื้องหลังคดีทำนองเดียวกับสมัยสุโขทัยด้วยกัน พิศราะห์จากกฎหมายตราสามดวงที่สืบเนื่องมาจากสมัยอยุธยา ประวัติการพิจารณาคดีของไทยในอดีตไม่ประสงค์ให้มีทนายความ แต่ให้ตัวความพิสูจน์ความผิดด้วยตนเองโดยการดำเนิน ฤๅไฟ เป็นต้น การพิจารณาคดีไม่มีการซักค้านถามต่างพยานอย่างปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ทนายความไทยในยุคโบราณจึงไม่มีชื่อเสียงเรียงนามให้ปรากฏ คงมีแต่ตัวบทกฎหมายในเรื่องนี้เท่านั้น

เมื่อกาลเวลาผ่านไป บ้านเมืองเจริญขึ้น กฎหมายของบ้านเมืองก็ผ่อนคลายให้มีทนายความว่าต่างแก้ต่างคดีแทนกันได้ แต่มีข้อจำกัดผู้ที่จะเข้าว่าต่างแก้ต่างตัวความได้ต้องมีความสัมพันธ์ในลักษณะ เช่น เป็นพ่อแม่ พี่น้อง หากมิใช่ลักษณะเช่นนี้ต้องเป็นผู้มีศักดินาสูงกว่า 400 ไร่ จึงจะแต่งทนายดำเนินคดีแทนตัวความได้ บทบัญญัติเหล่านี้ปรากฏข้อความอยู่ในพระอัยการลักษณะตระลาการ ซึ่งใช้นับแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงยุคต้นแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

การเริ่มต้นทนายแบบปัจจุบัน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการเปลี่ยนแปลงในวงการทนายความแบบใหม่โดยเริ่มขึ้นที่เชียงใหม่ สมัยรัชกาลที่ 5 นั้น ไทยได้มีความสัมพันธ์กับชาวยุโรปโดยเฉพาะชาวอังกฤษได้ไปประกอบอาชีพทำป่าไม้ในนครเชียงใหม่ ขณะนั้นเจ้าผู้ครองนครมีอำนาจในการให้สัมปทานการทำป่าไม้ได้โดยพลการและอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม มีกรณีพิพาทเกิดขึ้นเนื่องมาจากสัมปทานป่าไม้เป็นต้นเหตุ เจ้าผู้ครองนครได้ถืออภิสิทธิ์ในเรื่องนี้ ฝรั่งเศสได้รับสัมปทานไม่ยอม รัฐบาลต้องเข้าไปจัดการโดยเฉพาะได้กำหนดวิธีการศาลในเรื่องที่เกี่ยวกับการฟ้องร้องเจ้านครเชียงใหม่และให้สิทธิเจ้าผู้ครองนครรวมถึงพระญาติแต่งตั้งทนายว่าความแทนได้ด้วย กล่าวกันว่ากระบวนการทางศาลที่มีการซักค้าน ถามถึง ได้เริ่มในศาลนี้เป็นแห่งแรก ทนายความก็ได้เริ่มแสดงตัวให้ปรากฏชัดขึ้นไม่ช้าทำงานหลังจากอย่างที่เคยเป็นมาก่อน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2424 ได้มีพระราชบัญญัติว่าความศาลต่างประเทศ และได้บัญญัติแก้ไขให้

คนไทยทุกคนแต่งงานได้ ไม่จำกัดว่าต้องมีศัคนิกกว่า 400 ไร่ อย่างแต่ก่อน การแต่งงานเข้าสู่ ศักดิ์ในศาลโดยเฉพาะศาลต่างประเทศค่อยมีลักษณะทันสมัยขึ้น ทั้งมีลักษณะเสมอหน้าทั้งคนไทย และต่างประเทศในการจัดตั้งทนายเข้าสู่ศักดิ์ในศาล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง ขอมรับวิธีการทางศาลและกระบวนการพิจารณาแบบยุโรปมาใช้อย่างเต็มรูป ได้มีประกาศตั้ง กระทรวงยุติธรรมขึ้นในปี พ.ศ. 2434 ทำให้ทนายความเริ่มมีบทบาทชัดเจนขึ้น โดยเมื่อทนายความ ได้เรียบเรียงและเขียนคำฟ้อง คำให้การหรือคำร้องคำแถลงใดๆ ต้องระบุชื่อเป็นผู้เรียบเรียง ผู้เขียน จะทำงานหลังจากเช่นเดิมไม่ได้ และต่อมาในปี พ.ศ. 2435 ได้มีพระราชบัญญัติจัดการศาลใน สนามสถิตย์ยุติธรรมออกมาใช้บังคับกระบวนการว่าความทั้งแต่งเขียน ชักค้ำถัน ถามดิงพยานของ ทนายความได้เริ่มใช้อย่างเต็มที่ ทนายความไทยก็ได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลอย่างที่เป็น อยู่ในปัจจุบันทุกประการ

ทนายความแบบใหม่นี้ในระยะเริ่มแรกมีเฉพาะศาลในกรุงเทพฯ เท่านั้น ต่อมาปี พ.ศ. 2438 ได้แผ่ขยายออกไปตามหัวเมืองต่างๆ โดยวิธีการเมื่อจัดตั้งที่ทำการศาลแห่งใหม่ในหัวเมืองใดก็จัด ให้มีทนายความแบบใหม่ขึ้นในท้องที่นั้นๆ ควบคู่กันไป โดยเริ่มครั้งแรก คือ ศาลมณฑลที่จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ณ พระราชวังจันทร์เกษมและได้ขยายไปอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา

ในด้านตัวบุคคลผู้ที่ประกอบอาชีพทนายความ ระยะเริ่มแรกไม่มีการควบคุมคุณสมบัติของ ผู้ประกอบอาชีพทนายความ ดังนั้น ผู้ที่พอมีความรู้ในทางกฎหมาย มีฝีมือหรือมีไหวพริบ มักจะหัน มาประกอบอาชีพนี้ ด้วยเหตุที่ยังไม่มีการควบคุมคุณสมบัติและจรรยาบรรณของทนายความ ทำให้คนที่ไม่เหมาะสม ความประพฤติไม่เรียบร้อยเข้ามาเป็นทนายจำนวนไม่น้อย พลอยทำให้ ชื่อเสียงของทนายความไม่สู้จะดี ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ภายหลังต่อมาในปี พ.ศ. 2457 ได้มี พระราชบัญญัติทนายความออกใช้บังคับ มีการก่อตั้ง“เนติบัณฑิตยสภา”มีข้อบังคับว่าด้วยจรรยา ทนายความออกควบคุมทนายความ การจะประกอบวิชาชีพทนายความต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม เช่น มีวุฒิ คุณวุฒิทางการศึกษา สุขภาพแข็งแรง ความประพฤติดี ฯลฯ เป็นต้น ผู้ที่จะ ประกอบอาชีพนี้จะถูกตรวจสอบ กลับนกร่องว่าเป็นผู้เหมาะสมไม่ใช่เป็นง่ายๆเช่นแต่ก่อน ประกอบกับช่วงหลังๆนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายที่สำเร็จการศึกษาระดับสูงทั้งภายในและต่าง ประเทศหันมาประกอบอาชีพทนายความมากขึ้น ทั้งทนายความส่วนใหญ่ยังทำคุณประโยชน์ แก่สังคม ทำให้อาชีพทนายความได้รับการยอมรับและมีลักษณะเป็นวิชาชีพยิ่งขึ้นเรื่อยมา จนปัจจุบันทนายความมีองค์กรซึ่งปกครองตนเอง คือ “สภาทนายความ” รับช่วงภารกิจจากเนติ บัณฑิตยสภาในการควบคุมวิชาชีพทนายความ ภาพพจน์ของวิชาชีพทนายความได้รับการยอมรับ -

และยกข้อยกจากสังคมว่าเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติแขนงหนึ่ง

ตอนที่ 2

พระราชบัญญัติทนายความและข้อบังคับเกี่ยวกับ ทนายความ

ความหมาย

พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันนิยามคำว่า“ทนายความ” หมายความว่า“ผู้ที่สภาทนายความได้รับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้เป็นทนายความ” (มาตรา 4) ตามกฎหมายเก่า คือ พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2457 กฎหมายทนายความฉบับแรกซึ่งตราขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้จะเป็นทนายได้ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ กฎหมายเก่าแบ่งทนายความออกเป็น 2 ประเภท คือ ทนายชั้นหนึ่ง ได้แก่ทนายผู้สอบไล่วิชากฎหมายได้รับประกาศนียบัตรเป็นเนติบัณฑิต กับทนายชั้นสอง ได้แก่ทนายความซึ่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ ได้สอบสวนคุณสมบัติ ความรู้ ความชำนาญแล้ว ทนายชั้นหนึ่งมีสิทธิว่าความได้ทั่วราชอาณาจักร ทนายชั้นสองว่าความได้เฉพาะศาลในกรุงเทพฯ หรือหัวเมืองโดยคำบดที่จดลงไว้ในใบอนุญาตทนายความ กล่าวอีกนัยว่าทนายชั้นสองมีสิทธิว่าความได้เพียงศาลเดียว ถ้าจะไปว่าความในท้องที่อื่นที่มีได้จดทะเบียนไว้ต้องขออนุญาตพิเศษเฉพาะเรื่องทุกครั้งไป จึงจะขึ้นศาลได้

ภายหลังต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับทนายความออกใช้บังคับอีกหลายฉบับที่สำคัญ เช่น พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2477 กำหนดเพิ่มเติมคุณสมบัติของผู้เป็นทนายความ ให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางนิติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยมีสิทธิเป็นทนายความชั้นหนึ่งได้ ต่อมาปี พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2508 เปลี่ยนให้เนติบัณฑิตยสภาเป็นผู้จดทะเบียนและออกใบอนุญาตทนายความแต่ยังคงทนายเป็นสองประเภท คือ ทนายชั้นหนึ่งและทนายชั้นสอง กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ผู้สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยต้องผ่านการสอบเป็นเนติบัณฑิตที่สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาเสียก่อนจึงจะขอจดทะเบียนเป็นทนายความชั้นหนึ่งได้ หากไม่ได้วุฒิเนติบัณฑิตก็มีสิทธิเป็นเพียงทนายชั้นสองแต่มีสิทธิว่าความในศาลเขตติดต่อ 5 จังหวัด ไม่มีสิทธิขอว่าความข้ามเขตอย่างอดีต การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิด

กระแสด้านอย่างกว้างขวางจากผู้จบปริญญาตรีนิติศาสตร์ เป็นเหตุให้เกิดการแก้ไขพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2508 ในปี พ.ศ. 2514 ให้นิติศาสตร์บัณฑิตเป็นทนายความชั้นหนึ่งโดยไม่จำเป็นต้องสอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิต ทนายความชั้นหนึ่งมีสิทธิว่าความที่วราชอาณาจักรดั้งเดิม ส่วนผู้จะมีสิทธิเป็นทนายชั้นสองได้แก่ผู้สอบความรู้ได้ตามที่เนติบัณฑิตยสภากำหนดให้มีการสอบ หรือมีวุฒินุปริญญาหรือประกาศนียบัตรในวิชานิติศาสตร์จากสถานการศึกษาในประเทศไทยซึ่งเนติบัณฑิตยสภาเห็นว่าสถานการศึกษานั้นมีมาตรฐานการศึกษาที่ผู้ได้รับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรควรเป็นทนายความได้ ทนายชั้นสองมีสิทธิว่าความในศาลในเขตจังหวัดรวมสิบจังหวัดตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาตและมีสิทธิว่าความในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาเฉพาะคดีที่ศาลชั้นต้นในเขตจังหวัดดังกล่าวได้พิพากษาหรือสั่ง และมีสิทธิตามประเด็นไปว่าความในศาลอื่นได้ด้วย (พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2508 มาตรา 4 มาตรา 6 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 มาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ.ทนายความ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2514) แต่ปัจจุบัน พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ.2528 ยกเลิกประเภทของทนาย กล่าวคือ ไม่มีทนายชั้นหนึ่งหรือชั้นสองอีกต่อไป

คุณสมบัติของผู้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความปัจจุบัน

มาตรา 35 กำหนดคุณสมบัติไว้ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ในวันยื่นคำขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาต
- (3) สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรืออนุปริญญาทางนิติศาสตร์ หรือประกาศนียบัตรในวิชานิติศาสตร์ซึ่งเทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรืออนุปริญญาจากสถาบันการศึกษาซึ่งสภาทนายความเห็นว่าสถาบันการศึกษานั้นมีมาตรฐานการศึกษาที่ผู้ได้รับปริญญาตรี หรืออนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรควรเป็นทนายความได้ และเป็นสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- (4) ไม่เป็นผู้ที่มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดีและไม่เป็นผู้ได้กระทำการใดซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่น่าไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริต
- (5) ไม่อยู่ระหว่างต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (6) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ
- (7) ไม่เป็นบุคคลผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ล้มละลาย
- (8) ไม่เป็นโรคติดต่อซึ่งเป็นที่ยังเกยงแก่สังคม

(9) ไม่เป็นผู้มีกายพิการหรือจิตบกพร่อง อันเป็นเหตุให้เป็นผู้หย่อนสมรรถภาพ ในการประกอบอาชีพทนายความ

(10) ไม่เป็นข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีเงินเดือนและตำแหน่งประจำ เว้นแต่ ข้าราชการการเมือง

(11) ไม่เป็นผู้ต้องห้ามมิให้ยื่นคำขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตตามมาตรา 71

การขออนุญาตประกอบอาชีพทนายความ

ผู้ประสงค์ประกอบวิชาชีพทนายความต้องยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นทนายความต่อสภา ทนายความ เมื่อคณะกรรมการสภาทนายความได้พิจารณาเห็นว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ ในมาตรา 35 และบุคคลเช่นนี้ได้ผ่านการฝึกอบรมมรรยาททนายความ หลักปฏิบัติเบื้องต้นใน การว่าความและการประกอบวิชาชีพทางกฎหมายแล้ว หรือเป็นบุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้อง ผ่านการอบรมดังกล่าวตามที่มาตรา 38 กำหนดไว้ กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการสภาทนาย ความรับจดทะเบียนและออกใบอนุญาตให้ผู้ยื่นคำขอโดยเร็ว ในกรณีคณะกรรมการไม่รับจด ทะเบียนและออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ยื่นคำขอ คณะกรรมการต้องแสดงเหตุผลของการไม่รับจด ทะเบียนและออกใบอนุญาตไว้โดยชัดแจ้ง ในกรณีเช่นนี้ผู้ยื่นคำขอมีสสิทธิอุทธรณ์การไม่รับจด ทะเบียนและออกใบอนุญาตของสภาทนายความต่อสภานายกพิเศษได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กำหนดในข้อบังคับ คำวินิจฉัยของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สุด (มาตรา 36)

ใบอนุญาตว่าความ

ใบอนุญาตว่าความแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ "ใบอนุญาตธรรมดา"อายุการใช้ 2 ปี นับแต่วัน ออกใบอนุญาตประเภทหนึ่ง กับ "ใบอนุญาตตลอดชีพ"ของผู้ได้รับใบอนุญาตอีกประเภทหนึ่ง ใบ อนุญาตธรรมดานั้นหากประสงค์จะประกอบอาชีพทนายความต่อไปต้องขอต่ออายุใบอนุญาตภายใน เก้าสิบวันก่อนวันที่ใบอนุญาตสิ้นอายุ การต่ออายุใบอนุญาตคราวหนึ่งใช้ได้สองปี นับแต่วันที่ ใบอนุญาตสิ้นอายุ

ถ้าคณะกรรมการไม่ต่ออายุใบอนุญาตให้ต้องแสดงเหตุผลไว้ถึงเหตุที่ไม่ต่ออายุใบอนุญาต โดยชัดแจ้ง ในกรณีเช่นนี้ทนายความผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์การไม่ต่ออายุใบอนุญาตต่อสภานายก พิเศษได้ คำวินิจฉัยของสภานายกพิเศษเป็นที่สุด (มาตรา 39)

ในกรณีทนายความไม่ได้ยื่นคำขอต่อใบอนุญาตก่อนใบอนุญาตหมดอายุ 90 วัน ยังมีสิทธิ ขอต่ออายุใบอนุญาตได้อีก หากได้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตภายในเวลาไม่เกิน 60 วัน นับแต่วันที่

ใบอนุญาตสิ้นอายุ โดยชำระเงินค่าธรรมเนียมเพิ่มร้อยละ 20 ของค่าธรรมเนียมสำหรับใบอนุญาตนั้น (มาตรา 40)

หนึ่ง ในกรณีใบอนุญาตสูญหายหรือชำรุดเสียหายในสาระสำคัญ ให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ทราบการสูญหายหรือชำรุดเสียหาย (มาตรา 41)

การฟื้นฟูสภาพจากการเป็นทนาย

เมื่อปรากฏต่อคณะกรรมการสภาพทนายความว่า ทนายความผู้ใดเป็นผู้ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 35 ไม่ว่าจะขาดก่อนหรือหลังการจดทะเบียนและรับใบอนุญาต ให้ทนายความผู้นั้นฟื้นฟูสภาพการเป็นทนายความ คณะกรรมการต้องจำหน่ายชื่อทนายความผู้นั้นออกจากทะเบียนทนายความ

แต่กรณีดังกล่าวข้างต้นนี้มีให้ใช้บังคับแก่ทนายความผู้ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดหลังจากทนายความผู้นั้นได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตแล้ว

เมื่อมีการจำหน่ายชื่อทนายความออกจากทะเบียน คณะกรรมการต้องแสดงผลให้ชัดเจนและทนายผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์การฟื้นฟูสภาพทนายความและถูกจำหน่ายชื่อจากทะเบียนทนายความต่อสภานายกพิเศษได้ คำวินิจฉัยของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สุด (มาตรา 43)

ในกรณีที่ทนายความถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนทนายความ นายทะเบียนต้องจดแจ้งคำสั่งนั้นไว้ในทะเบียนทนายความและแจ้งคำสั่งนั้นให้ทนายผู้นั้นทราบ แล้วแจ้งคำสั่งนั้นให้ศาลที่ราชอาณาจักรและเนติบัณฑิตยสภาทราบด้วย (มาตรา 70)

การขาดจากการเป็นทนายความ

ทนายความขาดจากการเป็นทนายความเมื่อ

- 1) ตาย
- 2) บอกละทิ้งจากการเป็นทนายความ
- 3) ขาดการต่อใบอนุญาตตามมาตรา 39 วรรคสอง
- 4) ถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนทนายความตามมาตรา 43 หรือ
- 5) ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความตามมาตรา 66 มาตรา 67 มาตรา 68 หรือมาตรา

69

(คู่ควบที่อ้างถึงประกอบการศึกษาด้วย ซึ่งข้อความชัดเจนไม่ยากต่อการทำความเข้าใจด้วยตนเองได้)

หวนกลับมาพิจารณาคุณสมบัติของผู้จะขอใบอนุญาตเป็นทนายความตาม พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2528 ต่อไป นอกจากคุณสมบัติที่กล่าวมาข้างต้น สิ่งที่เป็นสาระสำคัญอันหนึ่งที่เป็นข้อกำหนดคุณสมบัติอื่นไว้ด้วย คือ ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นทนายความจะต้องมิใช่ผู้ที่เคยเป็นทนายความแต่ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ เว้นแต่กาลเวลาจะได้ผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี นับแต่วันที่ถูกลบชื่อตามที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 71 ซึ่งมาตรา 35 นำมากำหนดเป็นคุณสมบัติของผู้จะขอใบอนุญาตเป็นทนายความด้วย (มาตรา 35 (11))

ตอนที่ 3

องค์กรควบคุมวิชาชีพทนายความ

องค์กรควบคุมอาชีพทนายความในประเทศไทย

เนื่องจากอาชีพทนายความเป็นอาชีพที่อิสระต้องรับผิดชอบต่อสังคม เมื่อประชาชนมีเรื่องต้องขอศาลเป็นที่พึ่งเรียกร้องความเป็นธรรม ผู้ที่มีทุกข์ร้อนเช่นนั้นมักจะมอบให้ทนายความดำเนินการว่าต่างแก้ต่างให้แทนตัวความ เพราะฉะนั้นทนายความจึงต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม นอกเหนือจากความรอบรู้ในตัวบทกฎหมาย ทั้งจะต้องสัจซื่อต่อวิชาชีพ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าต้องไม่เป็นบุคคลประเภททรยศต่อวิชาชีพ ด้วยเหตุที่ทนายความเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีระเบียบข้อบังคับและการสอดส่องดูแลให้ทนายความอยู่ในขอบเขตแห่งหน้าที่ๆ ได้รับมอบหมาย มิให้ทนายความนำความรู้ของคนไปก่อให้เกิดความเสียหายและเดือดร้อนต่อประชาชนได้โดยง่าย กฎหมายจึงเข้ามาควบคุมมรรยาทตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพนี้ แต่เดิมก่อน พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2528 มีผลใช้บังคับ องค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมและสอดส่องการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความที่กล่าวนี้ คือ “เนติบัณฑิตยสภา” ซึ่งเป็นสถาบันที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นให้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยทนายความ แต่ปัจจุบันภายหลังจากที่ พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ.2528 มีผลใช้บังคับ¹⁹ องค์กรควบคุมวิชาชีพทนายความจึงได้เปลี่ยนจากเนติบัณฑิตยสภามาเป็น“สภาทนายความ” (มาตรา 6)

¹⁹ 19 ธันวาคม 2528

ความเป็นมาของสภานายความเกิดขึ้นจากความรู้สึกที่ทนายต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความและการดูแลของเนติบัณฑิตยสภา ทนายความส่วนใหญ่มีความเห็นร่วมกันว่าถึงเวลาแล้วที่ทนายความควรมีองค์กรปกครองตนเองโดยทนายความด้วยกัน เช่นเดียวกับวิชาชีพอื่นๆ เช่น แพทย์ มีแพทยสภาปกครองดูแล สถาปนิก วิศวกร นักบัญชี ฯลฯ ต่างมีองค์กรปกครองตนเองโดยคนวิชาชีพเดียวกัน แม้แต่ผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการก็มีคณะกรรมการตุลาการ คณะกรรมการอัยการควบคุมดูแลอยู่ แต่วิชาชีพทนายความกลับถูกปกครองโดยเนติบัณฑิตยสภาซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาและอัยการเป็นส่วนใหญ่ แม้จะมีทนายความร่วมเป็นกรรมการอยู่บ้างก็เป็นส่วนน้อย ในทางกลับกันทนายความไม่มีสิทธิเข้าเป็นคณะกรรมการตุลาการ ไม่มีสิทธิเป็นคณะกรรมการอัยการ ทนายความจึงรู้สึกไม่ยินดีที่มีขบวนการแข่งขันเข้ามาปกครองให้คุณให้โทษทนายความ เมื่อเสียงเรียกร้องมากขึ้น สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย โดยผู้บริหารแต่ละสมัยได้เป็นแกนนำสืบทอดเจตนารมณ์เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเรียกร้องกฎหมายปกครองตนเองขึ้นโดยสันติวิธีด้วยการรับฟังความคิดเห็นจากทนายความ จัดประชุมตลอดจนรวบรวมความคิดเห็นจากทนายความในภาคต่างๆทั่วประเทศ จัดให้มีการสัมมนาหลายครั้งจนได้มติเกี่ยวกับเรื่องนี้ออกมาผลักดันประสานกับทนายความที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จนกระทั่งมีพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ออกใช้บังคับ ใช้เวลาต่อสู้ เคลื่อนไหว เรียกร้องยาวนานถึง 15 ปี 11 เดือน รายละเอียดศึกษาเพิ่มเติมได้จากบทความ “ความรู้ทั่วไป พ.ร.บ. สภานายความ” โดยอาจารย์ชาญ แก้วชูใส วารสารทนายประจำบ้าน ปีที่ 2 ฉบับที่ 14/2528

ตอนที่ 4

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติทนายความปัจจุบัน

พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2528 แบ่งสาระสำคัญออกเป็น 10 หมวดใหญ่ ดังนี้ หมวด 1 ว่าด้วยสภานายความ (มาตรา 6 – 10) หมวด 2 ว่าด้วยสมาชิกสภานายความ (มาตรา 11 – 13) หมวด 3 ว่าด้วยคณะกรรมการสภานายความ (มาตรา 14 – 32) หมวด 4 ว่าด้วยการขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เป็นทนายความ (มาตรา 33 – 44) หมวด 5 ว่าด้วยการประชุมใหญ่ของสภานายความ (มาตรา 45 – 50) หมวด 6 ว่าด้วยมรรยาททนายความ (มาตรา 51 – 53) หมวด 7 ว่าด้วยคณะกรรมการมรรยาททนายความ (มาตรา 54 – 72) หมวด 8 ว่าด้วยกองทุนสวัสดิการทนายความ

(มาตรา 73) หมวด 9 ว่าด้วยการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย (มาตรา 74 – 81) หมวด 10 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ (มาตรา 82 -- 83) และบทเฉพาะกาล (มาตรา 84 -- 89) และอัตราค่าธรรมเนียมต่างๆ รวม 89 มาตรา

รายละเอียดจะได้ศึกษาโดยลำดับ

โครงสร้างของสภานายความ

“สภานายความ” มีฐานะเป็นนิติบุคคลประกอบด้วยคณะกรรมการสภานายความและสมาชิกสภานายความ (มาตรา 6) ดังนั้น ทนายความทุกคนจึงได้สิทธิเป็นสมาชิกสภานายความโดยผลของกฎหมาย ไม่จำเป็นต้องสมัครเป็นสมาชิกซ้ำอีก

วัตถุประสงค์ของสภานายความ

สภานายความมีวัตถุประสงค์

- 1) ส่งเสริมการศึกษาและการประกอบวิชาชีพทนายความ
- 2) ควบคุมมรรยาททนายความ
- 3) ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิกสภานายความ
- 4) ส่งเสริมและจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกสภานายความ
- 5) ส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับกฎหมาย

อำนาจหน้าที่ของสภานายความ

- 1) จัดทะเบียนและออกใบอนุญาตทนายความ
- 2) ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภานายความและตามอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ใน พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2528 (มาตรา 8)

แต่เดิมอำนาจและหน้าที่ดังกล่าวตกอยู่ในความดูแลของเนติบัณฑิตยสภา ภายหลัง พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2528 ออกใช้บังคับ สภานายความได้เข้าดำเนินการเช่นว่านี้

สิทธิและหน้าที่สมาชิก

ทนายความที่ได้รับใบอนุญาตให้เป็นทนายความตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้

- (1) แสดงความเห็นเป็นหนังสือเกี่ยวกับการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์หรืออำนาจหน้าที่ของสภานายความ โดยส่งไปยังคณะกรรมการสภานายความ ในกรณีที่สมาชิกร่วมกันตั้งแต่ห้าสิบ

คนขึ้นไปเสนอให้คณะกรรมการสภาพนายความพิจารณาเรื่องใดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์หรืออำนาจหน้าที่ของสภาพนายความ คณะกรรมการสภาพนายความต้องพิจารณาและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เสนอทราบโดยมิชักช้า

(2) ชักถามเกี่ยวกับการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปของสภาพนายความในการประชุมใหญ่ของสภาพนายความ

(3) เลือกหรือรับเลือกตั้งเป็นกรรมการสภาพนายความ

(4) ผดุงไว้ซึ่งเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพและปฏิบัติตนตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

การสิ้นสุดสภาพของสมาชิก

สมาชิกภาพของสมาชิกย่อมสิ้นสุดลงเมื่อ

1) ตาย

2) ขาดจากการเป็นทนายความตามมาตรา 44 (มาตรา 44 กำหนดให้ทนายความขาดจากการเป็นทนายความเมื่อ (2.1) ตาย (2.2) บอกลีกจากการเป็นทนายความ (2.3) ขาดข้อใบอนุญาตตามมาตรา 39 วรรคสอง (2.4) ถูกจำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนทนายความตามมาตรา 42 หรือถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความตามมาตรา 66, 67, 68 หรือมาตรา 69)

บทกำหนดโทษ

บทกำหนดโทษบัญญัติไว้ในหมวด 10 ในสาระสำคัญว่า ห้ามมิให้ผู้ซึ่งไม่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตหรือผู้ซึ่งขาดการเป็นทนายความ หรือต้องห้ามทำการเป็นทนายความว่าความในศาล หรือแต่งฟ้อง ทำให้การฟ้องอุทธรณ์ แก้อุทธรณ์ ฟ้องฎีกา แก่ฎีกา คำร้อง หรือคำแถลงอันเกี่ยวกับการพิจารณาคดีในศาลให้แก่บุคคลอื่น ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้กระทำในฐานะเป็นข้าราชการ ผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่หรือเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ องค์กรของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่หรือมีอำนาจหน้าที่กระทำได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความหรือกฎหมายอื่น (มาตรา 33) ดังนั้น ผู้ที่ไม่ได้จดทะเบียนและรับใบอนุญาตฝ่าฝืนข้อห้ามดังกล่าว กฎหมายกำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 82)

อนึ่ง นอกเหนือจากโทษที่ทนายจะได้รับการ พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ.2528 นี้แล้ว คำคู่ความ เช่น คำฟ้อง คำให้การ คำร้อง ฯลฯ ซึ่งทนายผู้ต้องห้ามตามมาตรา 33 นี้เรียบเรียงขึ้นถือว่าไม่สมบูรณ์ ศาลจะไม่รับพิจารณาให้ (ฎ.1184/2531, 2904-2905/2537)

ตอนที่ 5

ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความ

ได้กล่าวมาแล้วแต่ต้นว่าอาชีพทนายความเป็นอาชีพอิสระและต้องสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อลูกความของตน เพราะฉะนั้นทนายความจึงต้องซื่อสัตย์ ดำรงตนอย่างมีศักดิ์ศรี สร้างความเชื่อถือแก่บุคคลทั่วไป ทั้งต้องประพฤติคนสะสมความดีงามมิให้มีมลทินค้างปรืออยู่ในวิชาชีพ เนื่องจากทนายความก็คือปुरुชนธรรมดา ย่อมมีกิเลสประพฤติดีประพฤติชั่วได้ ยิ่งประกอบอาชีพอิสระ หากไม่มีกรอบหรือวินัยคอยควบคุมแล้ว ลูกความหรือบุคคลอื่นๆ อาจได้รับความเสียหายได้โดยง่าย เข้าทำนองที่ว่า “คนมีความรู้ หากนำความรู้นั้นไปใช้ในทางผิด ย่อมเป็นอันตรายต่อสังคม” แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายก็มีได้ละเลยในเรื่องนี้ ดังจะเห็นได้จาก พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 51 บัญญัติว่า “ทนายความต้องประพฤติตนตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความ การกำหนดมรรยาทนายความให้สภาทนายความตราเป็นข้อบังคับ

ทนายความผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่สภาทนายความตราขึ้นตามวรรคหนึ่งให้ถือว่าทนายความผู้นั้นประพฤติผิดมรรยาทนายความ”

โทษผิดมรรยาทนายความ

มาตรา 52 กำหนดโทษผิดมรรยาทนายความไว้ 3 สถาน คือ

- 1) ภาคทัณฑ์
- 2) ห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกิน 3 ปี หรือ
- 3) ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ

โทษที่กล่าวมานี้ มิได้หมายความว่าต้องลงโทษเช่นนี้เสมอไป ถ้าเป็นกรณีประพฤติผิดมรรยาทนายความเล็กน้อยและเป็นความผิดครั้งแรก ถ้าผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามมาตรา 66 มาตรา 67 หรือมาตรา 68 แล้วแต่กรณีเห็นว่ามิเหตุอันควรลงโทษ จะงดโทษให้โดยว่ากล่าวตักเตือน หรือให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้ (มาตรา 52 วรรคท้าย)

สภาทนายความได้ตราข้อบังคับเกี่ยวกับมรรยาทนายความ^{1/} ชื่อว่า “ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529” แบ่งเนื้อหาเป็น 6 หมวด รวม 21 ข้อ ดังนี้

^{1/} ประกาศเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2529

หมวด 1 บททั่วไป (มี 4 ข้อ) ดังนี้

ข้อ 1. “ข้อบังคับนี้เรียกว่า ข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529”

ข้อแรกนี้เป็นการบอกให้รู้ชื่อของข้อบังคับ

ข้อ 2. “ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”
หมายความว่า ข้อบังคับนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ข้อบังคับนี้ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 103 ตอนที่ 25 ลงวันที่ 18 เดือน กุมภาพันธ์ 2529 แสดงว่ามีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2529 เป็นต้นไป

ข้อ 3. “ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยมรรยาทนายความ และการแต่งกายของทนายความ ตามข้อบังคับของเนติบัณฑิตยสภาและตามบทกฎหมายอื่นที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่ข้อบังคับนี้ใช้บังคับ”

เนื่องจากมาตรา 86 บทเฉพาะกาล พ.ร.บ. ทนายความ พ.ศ. 2528 บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามมาตรา 53 ภายใน 1 ปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ในระหว่างที่คณะกรรมการยังมิได้ออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความ... ฯลฯ ให้ถือว่าบทบัญญัติตามมาตรา 12 (1) (2) (3) และ (4) แห่ง พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2477 และข้อบังคับของเนติบัณฑิตยสภาว่าด้วยมรรยาทนายความและการแต่งกายของทนายความที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นเสมือนข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความตามวรรคหนึ่ง” ดังนั้น เมื่อสภานายความออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความขึ้นใหม่จึงต้องยกเลิกบทบัญญัติตลอดจนข้อบังคับเดิมๆ และกฎหมายอื่นๆ ที่ใช้อยู่ก่อนวันที่ข้อบังคับนี้ใช้บังคับแล้วให้ใช้ข้อบังคับใหม่นี้แทนของเดิมที่ยกเลิกไป หากไม่ยกเลิกก็จะซ้ำซ้อนกัน

ข้อ 4. “ทนายความผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับข้อใดข้อหนึ่งคงจะกล่าวต่อไปนี้ให้ถือว่าทนายความผู้นั้นประพฤติผิดมรรยาทนายความ”

หมายความว่า ทนายความผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529 ตั้งแต่หมวด 2 เป็นต้นไปแม้แต่ข้อใดข้อหนึ่ง ให้ถือว่าทนายความผู้นั้นประพฤติผิดมรรยาทนายความซึ่งจะมีโทษอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 52 คือ ภาคทัณฑ์ หรือห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกินสามปี หรือถูกขับชื่อออกจากทะเบียนทนายความ เป็นต้น

หมวด 2 มรรยาทต่อศาลและในศาล (มี 4 ข้อ)

ข้อ 5. “ไม่รับหน้าที่เมื่อผู้พิพากษาได้ขอแรงให้เป็นทนายความแก่ต่างคดีอาญาวันแต่จะมีข้อแก้ตัวโดยสมควร”

เหตุที่มีข้อบังคับเช่นนี้สืบเนื่องมาจาก ป.วิ.อาญา มาตรา 173 บัญญัติว่า “ในคดีที่มีโทษประหารชีวิต ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายความให้”

ในคดีที่มีโทษจำคุก หรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความก็ให้ศาลตั้งทนายความให้”

การที่ศาลตั้งทนายในกรณีเช่นนี้ เป็นการขอแรงให้เป็นทนายแก่ต่างให้จำเลยในคดีอาญา ถ้าทนายไม่รับหน้าที่ในการนี้โดยไม่มีเหตุสมควร ถือว่าเป็นการผิดมรรยาท และถ้ามีเหตุอย่างใดที่ไม่อาจเข้ารับหน้าที่ได้ เช่น ป่วยจนไม่สามารถทำหน้าที่แก้ต่างได้เป็นเวลานานๆ อันจะทำให้เสียหายแก่คดีที่ศาลขอแรงให้แก้ต่าง ต้องแจ้งให้ศาลทราบเพื่อศาลจะได้ขอแรงทนายความคนอื่นต่อไป

ข้อนี้มักจะเกิดขึ้นกับทนายใหม่ที่ยังขาดประสบการณ์ในคดี เมื่อมีคดีอุกฉกรรจ์ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ.อาญา มาตรา 173 เกิดขึ้น ศาลก็จะมีหมายขอแรงให้บุคคลนั้นเป็นทนายจำเลย ผู้ถูกขอแรงจะถือว่ายังว่าความไม่เป็นแล้วไม่ไปศาลตามนัด หายหน้าไปโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ศาลทราบ หายไปเฉยๆ อย่างนี้ทำไม่ได้ ถือว่าผิดมรรยาททนายความ อย่างคิดว่าทนายความเป็นอาชีพอิสระใครมายุ่งด้วยไม่ได้ คิดอย่างนี้ไม่ถูกต้อง เมื่อมีกฎระเบียบต้องปฏิบัติตาม ดังตัวอย่างข้างต้น ถ้าไม่ไปศาลต้องชี้แจงเหตุผลต่อศาล เช่น ใบอนุญาตว่าความขาดต่ออายุ หรือยังว่าความไม่ชำนาญ ชี้แจงไปว่าความให้จำเลยจะเกิดความเสียหายแก่จำเลย ถ้าจำเลยบริสุทธิ์จะกลายเป็นติดคุกติดตะรางเป็นบาปกรรม ดังนี้ เนื่องจากการเป็นทนายความสมัยก่อน พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2528 ออกใช้บังคับ กฎหมายเก่าไม่บังคับให้ต้องผ่านการฝึกอบรมเหมือนกฎหมายปัจจุบัน ดังนั้นว่าความไม่ได้ข้อใดข้อหนึ่งต้องทำหนังสือชี้แจงเหตุผลต่อศาล ถ้าไม่ชี้แจงหากศาลแจ้งมายังสภาทนายความก็จะต้องถูกสอบสวน แต่ปัจจุบันกฎหมายบังคับให้ผู้ประสงค์จะเป็นทนายความต้องผ่านการฝึกอบรมก่อนจึงจะได้ใบอนุญาตว่าความ ปัญหาว่าความไม่เป็นคงจะหมดไป

ข้อ 6. “ไม่เคารพยำเกรงอำนาจศาลหรือกระทำการใดอันเป็นการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในศาลหรือนอกศาลอันเป็นการทำให้เสื่อมเสียอำนาจศาลหรือผู้พิพากษา”

โดยปกติทนายความก็ให้ความเคารพศาลหรือผู้พิพากษา อันที่จริงทนายกับผู้พิพากษา บางท่านก็เป็นเพื่อนร่วมรุ่น เรียนกฎหมายมาจากมหาวิทยาลัยเดียวกัน อาจารย์เดียวกัน เป็นเพื่อน กินเพื่อนเที่ยวกันมา สำเร็จการศึกษาแล้วแยกย้ายออกหางานทำ เป็นทนายความ อัยการ ผู้พิพากษา อาจารย์สอนกฎหมายในมหาวิทยาลัย นิตินิตตามหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น ที่ทนายความเคารพศาล นั้นไม่ใช่เคารพอย่างเพื่อนฝูง จริงอยู่นอกเวลาทำงานก็เป็นเพื่อนกัน แต่เวลาปฏิบัติหน้าที่ศาล เป็น การกระทำการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ พูดย่างๆว่าอยู่บนเวทีก็ต้องแสดงตามบทบาท เหมือนละคร เล่นนอกบทก็ยุ่ง ดังนั้น จึงต้องให้เกียรติ ให้ความเคารวะ การกระทำใดๆ จะพูดจา ปราศรัยต้องสุภาพ ไม่ใช่พูดหรือกระทำอย่างเพื่อน บางครั้งอาจจะมีอารมณ์ก็ต้องมีความอดกลั้น ไม่แสดงอาการไม่เคารพยำเกรงหรือกระทำการใดๆ อันเป็นการดูหมิ่นศาลไม่ว่าในหรือนอกศาล จริงอยู่ผู้พิพากษาก็คือปุถุชนคนธรรมดาๆ นี้เองย่อมสังนึกสังถูกได้ มีอารมณ์ต่างๆ ได้ ทนายจะต้อง ไม่ได้ตอบนี้กว่าให้เกียรติท่าน ท่านตัดสินใจให้แพ้คดีก็ใช้วิธีอุทธรณ์หรือฎีกาตามลำดับ ไม่เขียน อุทธรณ์หรือฎีการาวราว เสียดสีหรือดูหมิ่นศาล หากทนายประพฤติดังนั้นข้าม นอกจากเป็นการ ละเมิดอำนาจศาล ยังผิดมรรยาททนายความตามข้อนี้ด้วย กฎเกณฑ์ข้อนี้เท่ากับให้ทนายเยือกเย็น สุขุม เป็นทนายเลือนครอื่นไม่ได้

ข้อ 7. “กล่าวความ หรือทำเอกสารหรือหลักฐานเท็จ หรือใช้กลอุบายให้ศาลหลง หรือกระทำ การใดเพื่อทราบคำสั่ง หรือคำพิพากษาของศาลที่ยังไม่เปิดเผย”

ข้อนี้ห้ามมิให้ทนายความกล่าวความ หรือทำเอกสารหรือหลักฐานเท็จ ทนายความเป็นวิชาชีพระที่มีเกียรติ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม ทนายความมีหน้าที่ช่วยศาลหาความจริงใน คดี ช่วยศาลรักษาไว้หรือผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม หากทนายกลับเป็นผู้กล่าวความหรือทำเอกสาร หรือหลักฐานเท็จ หรือใช้กลอุบายให้ศาลหลงเสียเองแล้วย่อมเป็นการกระทำที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง การกล่าวความหรือทำเอกสารหรือหลักฐานเท็จนอกจากเป็นความผิดมีโทษทางอาญาแล้ว ยังถือว่าเป็นเรื่องผิดมรรยาทของทนายความที่ดี ไม่พึงประพฤติ

อนึ่ง คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ยังไม่เปิดเผย เช่น ยังไม่ได้อ่านให้คู่ความทราบ ทนายความจะกระทำการใดๆ เพื่อทราบคำพิพากษาหรือคำสั่ง เช่น แอบขอดูหรือขอให้เจ้าหน้าที่คัดมา ให้ตนทราบก่อน ดังนี้ ถือว่าเป็นการผิดมรรยาททนายความ

มีข้อนำสังเกตข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทฯ เดิม กำหนดไว้กว้างกว่าข้อบังคับปัจจุบัน ของเก่า นอกจากการห้ามการกล่าวความหรือทำเอกสารเท็จ หรือใช้กลอุบายลวงศาลให้หลงแล้ว ยังรวมไปถึงเข้าพนักงานบังคับคดีด้วย ถือว่าเข้าพนักงานบังคับคดีเป็นเข้าพนักงานของศาลมีหน้าที่คุ้มครอง

สิทธิของกลุ่มความในระหว่างการพิจารณาเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ของเจ้าจึงห้าม ประพฤติเช่นว่านี่ต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีด้วย

ข้อ 8. “สมรู้เป็นใจโดยตรง หรือทางอ้อมเพื่อทำพยานหลักฐานเท็จ หรือเสียมสอน พยานให้เบิกความเท็จ หรือโดยปกปิดซ่อนงำอำพรางพยานหลักฐานใดๆ ซึ่งควรนำมายื่นต่อศาล หรือสัญญาจะให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน หรือสมรู้เป็นใจในการให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน”

ข้อนี้หมายความว่า เป็นทนายความต้องรักษาความยุติธรรม ไม่ใช่สอนลูกความให้เบิกความ เท็จ ตัวอย่าง เช่น เสียมสอนจำเลยซึ่งรับสารภาพด้วยความสมัครใจแล้วให้กลับคำโดยโยนความ ผิดไปให้พนักงานสอบสวนเป็นที่จว่า รับสารภาพเพราะถูกพนักงานสอบสวนหลอกลวง ถูกข่ม ใ้รับสารภาพ ดังนี้ ถือว่าผิดมรรยาท หรือว่าปกปิด ซ่อนงำ อำพรางคำพยานหลักฐานใดๆ ซึ่งควร จะนำมายื่นต่อศาล เช่นนี้ทำไม่ได้ จะไปสัญญาให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน หรือสมรู้เป็นใจแก่เจ้า พนักงานก็ไม่ได้คู่กัน รวมความว่าทนายความต้องเป็นผู้มีเกียรติ ไปติดสินบนใครต่อใครไม่ได้

หมวด 3 มรรยาทต่อตัวความ (มี 7 ข้อ)

ข้อ 9. “กระทำการใดอันเป็นการยุยงส่งเสริมให้มีการฟ้องร้องคดีกันในกรณีอันหาญฉฉได้”

ข้อนี้เป็นเรื่องยู่ให้บุคคลอื่นเป็นความฟ้องร้องกัน หรือเรื่องไม่มีมูลก็ไปยู่ให้ฟ้องร้องกัน จะ โดยเพื่อตนจะได้ประโยชน์จากการว่าความหรืออื่นใดก็แล้วแต่ ดังนี้ ถือว่าผิดมรรยาททนายความ อาชีพทนายความเป็นวิชาชีพที่สุจริต มีเกียรติ ผู้สุจริตและมีเกียรติพึงหากินอย่างสะอาด โปร่งใส สว่างาม มิใช่ประเทษยู่ให้ร้าย ดำให้ร้าย การยู่แย่งเป็นเรื่องของคนเลว ไม่มีเกียรติ ข้อบังคับว่าด้วย มรรยาททนายความข้อนี้จึงเป็นคุณธรรมอันสำคัญของทนายที่ดีพึงประพฤติและถือปฏิบัติโดยแท้

ข้อ 10. “ใช้อุบายอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวต่อไปนี้ เพื่อจูงใจให้ผู้ใดมอบคดีให้ว่าต่าง หรือ แก่ต่าง

(1) หลอกลวงให้เขาหลงว่าคดีนั้นจะชนะ เมื่อตนรู้สึกแก้ไขว่าจะแพ้

(2) อวดอ้างว่าตนมีความรู้ยิ่งกว่าทนายความอื่น

(3) อวดอ้างว่าเกี่ยวเป็นสมัครพรรคพวกรู้จักคุ้นเคยกับผู้ใดอันกระทำให้เขาหลงว่าตน สามารถจะทำให้เขาได้รับผลเป็นพิเศษนอกจากทางว่าความ หรือหลอกลวงว่าจะชักนำจูงใจให้ ผู้นั้นช่วยเหลือคดีในทางใดๆได้ หรือแอบอ้างขู่ว่าถ้าไม่ให้ตนว่าคดีนั้นแล้วจะหาทางให้ผู้นั้นกระทำ ให้อคดีของเขาเป็นแพ้”

ข้อนี้เป็นมรรยาทอันสำคัญยิ่งของทนายความ กล่าวคือ จะใช้อุบายอย่างใดอย่างหนึ่งดังที่ -

กล่าวไว้ในข้อ 10 โดยมีมูลเหตุชักจูงใจเพื่อให้ผู้มีบรรดาศักดิ์มอบคดีให้ตนว่าต่างหรือแตกต่าง ว่าต่าง
คือเป็นโจทก์ แยกต่างก็ถือเป็นจำเลย ทั้งนี้ โดยการหลอกลวงให้เขาหลงเชื่อว่าคดีนั้นจะชนะ ทั้งๆ ที่
ตนรู้อยู่แก่ใจว่าจะแพ้ เช่น คดีขาดอายุความแล้ว คดีนั้นมิได้มีการโต้แย้งสิทธิทางแพ่ง หรือไม่ใช่
ผู้เสียหายในคดีอาญา ไม่มีอำนาจฟ้องคดีแพ่งหรือคดีอาญา แต่ทนายไปหลอกลวงเขาให้มอบคดี
ให้ ดังที่เคยศึกษากันมาแล้วว่าทนายความเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ คนมีเกียรติไม่ควรควรหากินด้วย
การหลอกลวง หรือหากินด้วยการอวดอ้างว่าตนมีความรู้ยิ่งกว่าทนายความอื่น เป็นการยกตนข่ม
ท่าน ไม่ว่าจะอาชีพใดคนยกตนข่มผู้อื่นย่อมเป็นที่รังเกียจแก่วงการนั้นๆ ทนายที่ดีพึงประพฤติดน
เสมือนนักบวชที่ดี นักบวชที่ดีย่อมครัดเคร่งในศีล ไม่อวดอ้างสรรพคุณตนเอง ไม่กระทำสิ่งที่มีโช
กข์ของสงฆ์หรือนักบวช มิฉะนั้นสังคมติเตียนฉฉินใด ทนายความต้องระมัดระวังมรรยาทของตน
ฉฉินนั้น ทั้งจะไปไม่โอ้อวดว่าสนิทสนมกับผู้พิพากษาเป็นพิเศษ ถ้าให้ตนทำคดีมีหวังชนะแน่ๆ
หรืออวดอ้างว่าสนิทสนมกับอัยการเป็นเพื่อนร่วมรุ่นหรือมีบุญคุณต่อกันมาก่อน หากมอบหมาย
ให้ตนแก้คดี ตนสามารถชักจูงให้ผู้นั้นช่วยเหลือทางคดีได้ หรือขู่ว่าจะไม่ให้ตนเป็นทนายให้จะใช้
อิทธิพลบีบให้แพ้คดี ฯลฯ เหล่านี้ เป็นต้น การประพฤติดังกล่าวนี้เป็นเรื่องผิดมรรยาททนาย
ความคู่กัน

**ข้อ 11. “เปิดเผยความลับของลูกความที่ได้รู้ในหน้าที่ของทนายความ เว้นแต่จะได้รับ
อนุญาตจากลูกความนั้นแล้ว หรือโดยอำนาจศาล”**

ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 92(2) และวรรคสอง เอกสารหรือข้อความที่เป็นความลับใดๆ ซึ่ง
ทนายความได้รับมอบหมายหรือบอกเล่าจากลูกความในฐานะที่ตนเป็นทนาย ทนายความชอบที่จะ
ปฏิเสธ ไม่ยอมเปิดเผยความหรือนำพยานหลักฐานนั้นๆ มาแสดงได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก
พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องให้เปิดเผยได้ ฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉฉ ฉฉฉฉ
ตามที่ทนายผู้นั้นรู้มาในหน้าที่ของทนายความ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากลูกความของตนหรือ
พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจให้เปิดเผย หรือศาลแล้ว ถือว่าเป็นการผิดมรรยาททนายความ

**ข้อ 12. “กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวดังต่อไปนี้ อันอาจทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของ
ลูกความ”**

(1) จงใจขาดนัดหรือทอดทิ้งคดี

(2) จงใจละเว้นหน้าที่ๆ ควรกระทำอันเกี่ยวแก่การดำเนินคดีแห่งลูกความของตน หรือ
ปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้ลูกความทราบ”

ข้อนี้หมายความว่าทนายความซึ่งตกลงรับว่าต่างหรือแตกต่างจากลูกความแล้วได้กระทำการ-

อย่างไรอย่างหนึ่งคั้งที่กล่าวไว้ในข้อนี้แล้วการกระทำนั้นอาจทำให้ถูกความเสื่อมเสียประโยชน์ ก็ถือเป็นความผิดมรรยาทนายความ มีข้อที่ควรสังเกตคำว่า “อาจ” แสดงว่าการกระทำนั้นแค่อาจ ทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของลูกความก็อยู่ในความหมายนี้แล้ว ไม่จำเป็นต้องให้เกิดเสื่อมเสียสำเร็จ ความใน (1) เข้าใจง่าย เมื่อทนายความผู้ได้รับว่าความไว้แล้วได้ขาค้นคดีโดยจงใจหรือไม่เอาใจใส่ ทอดทิ้งคดีของลูกความซึ่งอาจเป็นเหตุให้ศาลพิพากษาให้แพ้คดี อาจทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ ของลูกความ ถือว่าผิดมรรยาทนายความ สำหรับ (2) มีตัวอย่างซึ่งลูกความฟ้องร้องมาว่าได้จ้าง ทนายฟ้องเรียกเงินจากลูกหนี้จำนวน 2 แสนบาท แต่ทนายไปขอมความกับลูกหนี้เพียง 2 หมื่นบาท โดยไม่ปรึกษาหารือกับตัวความก่อน ดังนี้ ถือว่าละเว้นหน้าที่ๆ ควรจะกระทำ จริงอยู่ทนายอาจทำ โดยสุจริต ถึงอย่างไรก็ต้องปรึกษาบอกลูกความเสียก่อน เขาตั้งใจจะได้เงิน 2 แสนบาท ไปขอม ความเอาแค่ 2 หมื่นบาท ตัวความข่มใจไม่พอใจ ชำร่ายอาจจะมองว่าทนายมีอะไรตุกติกกับฝ่ายตรง กันข้ามก็เป็นได้ จึงเกิดการฟ้องร้องเป็นคดีเกี่ยวกับมรรยาทนายความขึ้นมา บางรายเป็นเรื่องพูด กันไม่รู้เรื่อง ลูกความเป็นคนแก่ หูไม่ค่อยได้ยิน เวลามาหาทนายก็บอกว่าขายขอมเขา 2 หมื่นนี้ะ แต่พอขอมความเสร็จบอกว่าขายตกลง 2 แสนนี้ เรื่องอย่างนี้ก็เคยมี พิจารณาแล้วได้ความว่าขาย หลง สติเลอะเลือนไปเอง ดังนี้ ต้องยกเรื่องราวไป เป็นต้น

ข้อ 13. “ได้รับปรึกษาหารือ หรือได้รู้เรื่องกรณีแห่งคดีโดยหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับคู่ความ ฝ่ายหนึ่ง แล้วภายหลังไปรับเป็นทนายหรือใช้ความรู้ที่ได้มานั้นช่วยเหลือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นปรปักษ์อยู่ในกรณีเดียวกัน”

ข้อนี้พูดง่าย ๆ ว่าเหยียบเรือสองแคม หรือเล่นสองต่อ คือ รับเป็นทนายฝ่ายหนึ่ง รู้ต้นลึกหนา บางของตัวความหมดแล้ว เสร็จแล้วกลับไปรับเป็นทนายให้อีกฝ่ายหนึ่ง ดังนี้ ถือว่าผิดมรรยาท คู่กัน เมื่อรู้เรื่องของฝ่ายใดแล้วโดยมรรยาทจะไปรับเป็นทนายให้อีกฝ่ายหนึ่งที่เป็นปรปักษ์ไม่ได้ พึงสังเกต การจะถือเป็นความผิดตามข้อนี้ต้องเป็นกรณีต้องรู้มาโดยหน้าที่ ถ้ารู้มาโดยไม่ใช่ว่าหน้าที่ ไม่เข้าข้อนี้ เช่น ข้าราชการไปบูรณะเศียรไปเห็นรถยนต์ของคู่กรณีชนกัน เห็นเหตุการณ์ต่อหน้าว่า ฝ่ายใดผิด ฝ่ายใดถูก หรือไปเห็นเขาวิ่งราวทรัพย์กันต่อหน้าต่อตาขณะรอดรถประจำทาง อย่างนี้ถือว่ารู้เหมือนกัน แต่มิใช่รู้โดยหน้าที่ทนาย หากฝ่ายใดมาจ้างให้ว่าต่างหรือแก้ต่าง ขอมรับเป็นทนาย ได้ ไม่ผิดมรรยาท ถ้ากรณีเป็นเรื่องตรงๆ อย่างนี้ไม่มีปัญหา ที่เป็นปัญหาให้หน้าคิดก็คือรู้แต่ไหนจึง จะถือว่า “รู้โดยหน้าที่” ตามความหมายของข้อ 13 นี้ สมมติมีคนมาปรึกษาคดีโดยนำพยานหลักฐานต่างๆมาให้ทนายดูด้วย ทนายตรวจดูแล้วเห็นและเข้าใจเอกสารแล้ว เรียกค่าจ้างว่าความ จำนวนหนึ่ง ฝ่ายที่มาปรึกษาเห็นว่าเรียกค่าจ้างสูงเกินไปไม่ตกลงจ้างให้ว่าคดี ภายหลังทนายคนนี้

จะไปปรับเป็นทนายแก้ต่างให้อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมาจ้างให้เป็นทนายแก้คดีให้ ดังนี้ จะถือว่าทนายผู้นั้น
รู้โดยหน้าที่ตามความหมายของข้อบังคับนี้หรือยัง และจะถือเป็นการผิดมรรยาทหรือไม่นั้น ปัญหา
ทำนองนี้เคยปรากฏแนววินิจฉัยของศาลฎีกาซึ่งขณะนั้นยังใช้ข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ
ตาม พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2477 มาตรา 12 ข้อ 4 ซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญว่า “เมื่อทนายความคน
ใดมีผิดโทษสถานอื่นอันเป็นความประพฤตินอกมรรยาทแห่งทนายความผู้มีอาชีพอยู่ในสัตย์
สุจริต” ซึ่งในแนววินิจฉัยดังกล่าวถือว่าผิดมรรยาททนายความตาม พ.ร.บ. ดังกล่าว (ฎ.680/2489)
แต่ปัจจุบันกฎหมายและข้อบังคับเก่าถูกยกเลิกไปแล้ว แต่มีข้อบังคับฯ ปัจจุบันข้อ 18 วางไว้ว่า
“ประกอบอาชีพ ดำเนินธุรกิจ หรือประพฤตินอานเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดี หรือเป็นการ
เสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ” ถ้าเปรียบเทียบข้อเท็จจริงข้างต้นกับข้อบังคับฯ
ปัจจุบัน ผู้เขียนเห็นว่าต้องด้วยข้อ 18 เพราะเหตุว่าทนายความเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ เป็นส่วนหนึ่ง
ของกระบวนการยุติธรรม การประพฤตินอกมรรยาทดังกล่าวมาเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดี เป็นการ
เสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ ความประพฤติเช่นนี้สังคมรังเกียจ รับไม่ได้ จาก
ข้อเท็จจริงเรื่องนี้ทำให้ได้ข้อเตือนสติว่าถ้ารักจะเป็นทนายต้องมีไหวพริบ ถ้าพึ่งวิชาการคืออย่าง
เดียวไม่เพียงพอ ต้องมีเขาวนปัญญา รู้จักระมัดระวังด้วย ความรู้ดีข้อสัตย์ด้วยถือว่าใช้ได้ ความรู้ดี
แต่ข้อบื้อใช้ไม่ได้ อาจถูกหลอกตกหลุมพรางก็ได้ เช่น นายคนนี้ไม่ต้องการให้เราปรับเป็นทนายให้
ฝ่ายปรปักษ์กับเขา ก็แกล้งโดยทำอุบายมาปรึกษา นำพยานหลักฐานต่างๆ ที่ไม่ค่อยสำคัญนักมาให้
ดู จนเรารู้เรื่องแล้วก็ไม่จ้างเราเป็นทนาย อ้างค่าจ้างแพงบ้าง อ้างโน่นอ้างนี่หาสาเหตุไม่จ้างให้เป็น
ทนายแต่ไปจ้างคนอื่น ถ้าเราหลงไปปรับเป็นทนายฝ่ายตรงกันข้ามกับเขา อาจถูกกล่าวหาว่าผิด
มรรยาททนายความ เสียเวลาแก้ปัญหาคอนเอง เป็นต้น

**ข้อ 14. “ได้รับเป็นทนายความแล้ว ภายหลังใช้อุบายด้วยประการใดๆ โดยปราศจากเหตุผล
อันสมควร เพื่อจะให้ตนได้รับประโยชน์นอกเหนือจากที่ลูกความได้ตกลงสัญญาให้”**

ข้อนี้กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าริตเงินลูกความนั่นเอง เช่น ตกลงค่าจ้างทนายไว้ 200,000 บาท สืบ
พยานไปได้ 1 ปาก ขอเพิ่มค่าทนายมากกว่าที่ตกลงไว้ ถ้าไม่ให้ก็จะชักพยานให้เสียหายแก้คดีหรือ
ว่าความให้แพ้คดี ลูกความกลัวจำใจต้องจ่ายให้ ดังนี้ เป็นมรรยาทที่ไม่พึงประพฤติ

**ข้อ 15. “กระทำการใดอันเป็นการฉ้อโกง ยักยอก หรือกระบดสินลูกความ หรือครอบครอง
หรือหน่วงเหนี่ยวเงินหรือทรัพย์สินของลูกความที่ตนได้รับมาโดยหน้าที่อันเกี่ยวข้องไว้นานเกิน
กว่าเหตุโดยมิได้รับความยินยอมจากลูกความ เว้นแต่จะมีเหตุอันสมควร”**

คำว่า “ฉ้อโกง” หรือ “ยักยอก” ตามความข้างต้นนี้มีความหมายตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 341 มาตรา 352 ส่วนคำว่า “ตระบัดสิน” เป็นภาษาโบราณ กล่าวอีกนัยว่า โกงเงินหรือทรัพย์สินของลูกความ ถือว่าผิดมรรยาท นอกจากนี้ที่นายครอบครัวหรือห่วงเหี่ยวเงินหรือทรัพย์สินของลูกความที่นายได้รับมาโดยหน้าที่อันเกี่ยวข้องไว้นานเกินกว่าเหตุโดยมิได้รับความยินยอมจากลูกความถือเป็นความผิดมรรยาทนายความด้วย ตัวอย่าง เช่น ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยจ่ายผ่านนายของเจ้าหนี้ แทนที่นายจะนำส่งเงินแก่เจ้าหนี้โดยไม่ชักช้า กลับห่วงเหี่ยวเงินที่ตนได้รับมานั้นจะโดยนำไปใช้จ่ายหรือหาประโยชน์ก่อน เจ้าหนี้ซึ่งเป็นลูกความทวงถามก็หลบเลี่ยงไม่จ่ายให้เป็นเวลานานเกินกว่าเหตุโดยลูกความไม่ยินยอม ดังนี้ เป็นต้น เว้นแต่จะมีเหตุอันสมควรจึงจะไม่ผิดมรรยาท เช่น มีข้อตกลงให้นายหักเงินที่ได้รับไว้เป็นค่านายได้จนกว่าจะครบก่อนที่เหลือจึงส่งมอบแก่ลูกความ นายขอมนำเงินที่ได้รับมาหักเป็นค่าจ้างนายก่อนได้ ดังนี้ เป็นต้น

หมวด 4 มรรยาทต่อนายความด้วยกัน ต่อประชาชนผู้มีอรรถคดีและอื่น ๆ (4 ข้อ)

ข้อ 16. “แย่ง หรือกระทำการใดในลักษณะประหลาดคดีที่มีนายความอื่นว่าต่าง แยกต่างอยู่แล้วมาว่า หรือรับ หรือสัญญาว่าจะรับว่าต่าง แยกต่างในคดีที่รู้ว่ามีนายความอื่นว่าอยู่แล้ว เว้นแต่

- (1) ได้รับความยินยอมจากนายความที่ว่าความอยู่ในเรื่องนั้นแล้ว
- (2) มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าตัวความได้ถอนนายความคนก่อนจากการเป็นนายความของเขาแล้ว หรือ
- (3) นายความผู้ว่าความในเรื่องนั้นปฏิเสธหรือแสดงความไม่สมัครใจที่จะว่าความในคดีนั้นต่อไปแล้ว”

ข้อนี้เป็นข้อบังคับมิให้นายความแย่งความกันทำ แต่ไม่ห้ามที่จะทำร่วมกันในคดีเดียวกันได้ ความข้อนี้เข้าใจง่ายอยู่แล้ว

ข้อ 17. “ประกาศโฆษณา หรือยอมให้ผู้อื่นประกาศโฆษณาใด ๆ ดังต่อไปนี้

- (1) อัตราค่าจ้างว่าความ หรือแจ้งว่าไม่เรียกร้อยค่าจ้างว่าความ เว้นแต่การประกาศโฆษณาของนายความเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายซึ่งดำเนินการโดยสภานายความเอง หรือโดยสถาบัน สมาคม องค์การ หรือส่วนราชการใดที่เกี่ยวข้อง หรือ
- (2) ชื่อ คุณวุฒิ ตำแหน่ง ถิ่นที่อยู่ หรือสำนักงาน อันเป็นไปในทางโอ้อวดเป็นเชิงชักชวนให้ผู้มีอรรถคดีมาหาเพื่อเป็นนายความว่าต่าง หรือแยกต่างให้ เว้นแต่การแสดงชื่อ คุณวุฒิ

หรืออื่นๆ ดังกล่าวตามสมควรโดยสุภาพ”

ข้อแรกนี้มุ่งหมายห้ามประกาศโฆษณาไม่ว่าโดยวิธีใดๆ หรือยอมให้ผู้อื่นประกาศโฆษณา ซึ่งอัตราค่าจ้างว่าความหรือว่าไม่เรียกร้อยค่ารับว่าความเลขก็ตาม เช่น โฆษณาว่าคดีเซ็ครีบว่าความ คดีละไม่เกิน 5,000 บาทให้ผ่อนชำระสองเดือน คดีแพ้ไม่เอาค่าจ้างว่าความ ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้น กรณีเช่นนี้ทำไม่ได้ถือว่าผิดมรรยาททนายความ แต่มรรยาทเช่นว่านี้ไม่ใช่กับกรณีประกาศโฆษณา เกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมายซึ่งดำเนินการโดยสภาทนายความ หรือโดย สถาบัน สมาคม องค์กร หรือส่วนราชการ

ข้อถัดมาห้ามประกาศโฆษณาตนเองจะเป็นชื่อ คุณวุฒิ ที่อยู่ หรือสำนักงานทนายความ การประกาศโฆษณาเช่นว่านี้จะโดยตนเองหรือให้บุคคลอื่นทำก็ไม่ได้ เช่น เช่าเวลาสถานีโทรทัศน์ โฆษณาหรือจ้างตลกมาออกรายการแล้วแทรกโฆษณาเป็นผู้อุปถัมภ์รายการ ดังนี้ ทำไม่ได้ ไม่เหมือนโฆษณาสินค้า เพราะถือว่าอาชีพทนายความมีเกียรติต้องอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ไปประกาศ ชื่อเสียงความเชี่ยวชาญในคดีต่างๆ ไม่ได้ ถ้าถูกความเดือดร้อนต้องมาร้องขอความช่วยเหลือเอง ข้อสังเกตประกาศโฆษณานี้ไม่ว่าจะกระทำโดยวิธีใดก็ตาม แม้เขียนบนกระจกหน้าสำนักงาน ทนายความของตน บนนามบัตรในลักษณะประกาศตัวเชี่ยวชาญในคดีประเภทนั้น ประเภทนี้ อัน เป็นไปในทางโอ้อวดเป็นเชิงชักชวนผู้มีอรรถคดีมาจ้างหรือใช้บริการให้เป็นทนายความก็ต้องด้วยความหมายนี้เหมือนกัน แต่การที่ทนายความแสดงชื่อ ที่อยู่ มีขนาดพอสมควรโดยสุภาพไม่เข้าข้อ นี้

ข้อ 18. “ประกอบอาชีพ ดำเนินธุรกิจ หรือประพฤติตนอันเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดี หรือเป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ”

ข้อนี้กำหนดไว้กว้างๆ หมายความว่าเรื่องอะไรก็ตามที่ทนายประพฤติปฏิบัติไม่ว่าการ ประกอบอาชีพ การดำเนินธุรกิจทั้งหลายทั้งปวงจะต้องไม่ฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดี หรือเป็นการ เสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความเป็นผิดมรรยาททั้งสิ้น เท่ากับเป็นการบังคับให้ ทนายต้องตั้งอยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดี คนมีศีล มีธรรม เชื่อกันว่าจะคิดจะทำอะไรก็คิดและทำ แต่สิ่งที่ดีๆ

ข้อ 19. “ยินยอมตกลง หรือให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้ค่านายหน้าหรือบำเหน็จรางวัลใด ๆ ด้วย ทรัพย์สิน หรือประโยชน์ใดๆ แก่ผู้ที่หาคดีความมาให้ หรือมีคนประจำสำนักงานดำเนินการจัดหา คดีความมาให้ว่า โดยทนายความผู้นั้นคิดค่าส่วนลดของค่าจ้างให้ หรือให้เงินเดือน หรือเงิน จำนวนหนึ่งจำนวนใด หรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างใด ๆ แก่ผู้หาคดีความมาให้นั้น แม้บุคคล

ผู้หาคดีความมาให้โดยลักษณะดังกล่าวจะเป็นเสมือนหรือลูกจ้างประจำสำนักงานของนายความผู้นั้นก็ตาม”

ข้อนี้ค่อนข้างยากในทางปฏิบัติ ทนายจะตกลงให้สิ่งใดๆ ตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาทนายความที่กล่าวไว้ข้างต้นแก่ผู้หาคดีความมาให้ แม้ผู้หาคดีมานั้นจะเป็นเสมือนหรือลูกจ้างในสำนักงานนายความนั้นก็ไม่ได้ สรุปว่าจะให้ค่านายหน้า ให้เปอร์เซ็นต์แก่คนนำคดีมาให้ทนายทำไม่ได้ ถือว่าผิดมรรยาท ปกติเป็นทนายใหม่ชื่อเสียงยังไม่ปรากฏ คือ ยังไม่ดัง จะมีคดีว่าก็ต้องอาศัยเพื่อนฝูง ญาติพี่น้องนำมาหรือแนะนำ ครั้นจะตอบแทนแบ่งเงินค่าจ้างที่ได้มาให้เพื่อนหรือผู้แนะนำบ้าง หรือพาไปเลี้ยงสักมื้อสมนาคุณตามธรรมเนียมหรือนิสัยคนไทย ข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยมรรยาทนั้นก็ห้ามว่าทำไม่ได้ ถือว่าผิดมรรยาทนายความดังกล่าว

หมวด 5 มรรยาทในการแต่งกาย (มี 1 ข้อ)

ข้อ 20. “ในเวลาว่าความ นายความจะต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อยตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

(1) นายความชายแต่งตามแบบสากลนิยมเป็นชุดสีขาว หรือสีอื่นที่ไม่อนุญาต เข้ดขาว ผ้าผูกคอสีดำหรือสีอื่นที่สุภาพไม่อนุญาตแบบเจื่อนกลาสี หรือแต่งเสื้อชุดไทยแบบแขนสั้นหรือแขนยาวสีสุภาพไม่มีลวดลายแทนเสื้อชุดสากลก็ได้ รองเท้าหุ้มส้นสีขาว น้ำตาลหรือดำ ถุงเท้าสีคล้ายคลึงกับรองเท้า

(2) นายความหญิงแต่งแบบสากลนิยม กระโปรงและเสื้อสีสุภาพไม่อนุญาต รองเท้าหุ้มส้น

(3) นายความที่มีสิทธิแต่งเครื่องแบบราชการ จะแต่งเครื่องแบบราชการก็ได้

(4) ในขณะที่ความ นายความที่มีสิทธิสวมเสื้อครุยเนติบัณฑิต ต้องสวมเสื้อครุยนั้นด้วย”

ข้อนี้ความหมายเข้าใจง่ายอยู่แล้ว

หมวด 6 มรรยาทในการปฏิบัติตามคำสั่งตามกฎหมาย

และข้อบังคับ (มี 1 ข้อ)

ข้อ 21. “นายความจะต้องปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งของสถานายกพิเศษแห่งสภาพนายความ คณะกรรมการสภาพนายความและคณะกรรมการมรรยาทนายความ

ตลอดจนบรรดาข้อบังคับหรือข้อกำหนดที่บุคคลหรือคณะบุคคลดังกล่าวได้สั่งหรือมีไว้ แล้วแต่กรณี ตามอำนาจหน้าที่ซึ่งมีอยู่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

ข้อสุดท้ายนี้กำหนดให้ทนายความต้องปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดต่อคำสั่งบุคคลเหล่านี้ คือของสถานายกพิเศษแห่งสภานายความ ซึ่งหมายถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมผู้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 10) คณะกรรมการสภานายความและคณะกรรมการมรรยาททนายความตลอดจนคณะบุคคลดังกล่าวได้สั่งหรือมีไว้แล้วแต่กรณีตามอำนาจและหน้าที่ซึ่งมีกฎหมายหรือระเบียบรองรับ ทั้งนี้ จุดมุ่งหมายเพื่อความเป็นระเบียบ สงบเรียบร้อย การกำกับ การควบคุมดูแลของสภานายความเพื่อรักษามาตรฐานแห่งวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

การกล่าวหาในคดีมรรยาททนายความ

เมื่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย หรือทนายความมีสิทธิกล่าวหาทนายความว่าประพฤติผิดมรรยาททนายความ คำกล่าวหาต้องทำเป็นหนังสือยื่นต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความภายในกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่ผู้มีส่วนกล่าวหาหรือรู้เรื่องการประพฤติผิดมรรยาทฯ และเมื่อรู้ตัวผู้ประพฤติผิด แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันประพฤติผิดมรรยาททนายความ หากพ้นกำหนดนี้สิทธิกล่าวหาเป็นอันสิ้นสุดลง (มาตรา 64)

เมื่อประธานกรรมการมรรยาททนายความได้รับคำกล่าวหา หรือได้รับแจ้งจากศาล พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน หรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาททนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรรยาททนายความผู้ใด คณะกรรมการมรรยาททนายความต้องแต่งตั้งทนายความไม่น้อยกว่า 3 คน เป็นคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวน เพื่อการนี้คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจเรียกบุคคลใดๆมาให้ถ้อยคำและมีหนังสือแจ้งให้บุคคลใดๆส่งหรือจัดการส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนได้ เมื่อคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้วก็เสนอเรื่องต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป (มาตรา 65)

ในกรณีคณะกรรมการสอบสวนเรียกบุคคลใดๆมาให้ถ้อยคำ หรือมีหนังสือแจ้งให้บุคคลใดๆส่งหรือจัดการส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน บุคคลเหล่านั้นไม่ปฏิบัติตามโดยปราศจากเหตุอันสมควร พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2528 มีบทกำหนดโทษไว้ คือ โทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 83)

ขอย้อนกลับไปกล่าวถึงการพิจารณาคดีมรรยาททนายความอีกครั้งหนึ่ง เมื่อคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จ ให้เสนอเรื่องต่อประธานกรรมการมรรยาททนายความเพื่อ

พิจารณาสั่งการตามมาตรา 66 ต่อไป แต่ในมาตรา 66 นี้ให้คณะกรรมการมรรยาททนายความมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดี สั่งยกคำกล่าวหา สั่งลงโทษ หรือดำเนินการกับทนายความที่ถูกลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 (โทษผิดมรรยาททนายความมี 3 สถาน คือ (1) ภาคทัณฑ์ (2) ห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกิน 3 ปี หรือ (3) ลบชื่อออกจากทะเบียนฯ)

ในกรณีที่คณะกรรมการมรรยาททนายความมีคำสั่งตามมาตรา 66 ให้ประธานกรรมการมรรยาททนายความส่งสำนวนคดีมรรยาททนายความนั้นไปยังนายกสภาทนายความภายใน 30 วัน นับแต่วันมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้คณะกรรมการสภาทนายความทำการพิจารณาและจะสั่งยืน แก่ หรือกลับคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความ รวมทั้งสั่งลงโทษหรือดำเนินการกับทนายความที่ถูกลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 ตามที่เห็นสมควรได้ และก่อนที่จะมีคำสั่งดังกล่าว คณะกรรมการสภาทนายความอาจสั่งให้คณะกรรมการมรรยาททนายความทำการสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้ (มาตรา 67)

เมื่อนายกสภาทนายความ ได้รับสำนวนคดีมรรยาททนายความตามวรรคหนึ่งแล้ว หากคณะกรรมการสภาทนายความมิได้วินิจฉัยและแจ้งคำวินิจฉัยมายังประธานกรรมการมรรยาททนายความภายใน 60 วัน นับแต่วันได้รับสำนวน ให้ถือว่าคณะกรรมการสภาทนายความมีคำสั่งยืนตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความ เว้นแต่กรณีที่มีการสอบสวนเพิ่มเติม ระยะเวลา 60 วัน ให้นับตั้งแต่วันที่ได้รับการสอบสวนเพิ่มเติม

คำสั่งของคณะกรรมการสภาทนายความที่ยืนตามให้จำหน่ายคดี หรือยกคำกล่าวหาตามวรรคหนึ่ง หรือวรรคสองให้เป็นที่สุด (มาตรา 67 วรรคท้าย)

การลงโทษลบชื่อจากทะเบียนทนายความ

ทนายความอาจถูกลบชื่อจากทะเบียนทนายความได้ เมื่อทนายความต้องรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ให้ศาลชั้นต้นที่อ่านคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นมีหนังสือแจ้งการต้องโทษจำคุกของทนายความผู้นั้นให้ประธานกรรมการสภาทนายความทราบ

เมื่อได้รับหนังสือแจ้งแล้ว ให้ประธานกรรมการมรรยาททนายความเสนอเรื่องให้คณะกรรมการมรรยาททนายความสั่งลบชื่อทนายความผู้นั้นออกจากทะเบียนทนายความ แต่คณะกรรมการมรรยาททนายความจะไม่สั่งลบชื่อทนายความผู้นั้นจากทะเบียนทนายความก็ได้หากพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำความผิดของทนายความผู้นั้นไม่เป็นการกระทำที่ชั่วร้าย ไม่เป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นว่าทนายความผู้นั้นไม่น่าไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริตและไม่เป็นการกระ-

ทำที่เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

คำสั่งไม่ลบลชื่อทนายความผู้กระทำความผิดออกจากทะเบียนทนายความตามวรรคสองต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดของคณะกรรมการมรรยาททนายความ

คำสั่งลบลชื่อหรือไม่ลบลชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความตามวรรคสองให้ประธานกรรมการมรรยาททนายความแจ้งต่อนายกสภาทนายความภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มิคำสั่งและให้คณะกรรมการสภาทนายความทำการพิจารณาและจะสั่งยื่น หรือกลับคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความก็ได้ (มาตรา 69)

การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ

ทนายความซึ่งถูกสั่งลงโทษหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 52 อาจอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อสภานายกพิเศษได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับภายใน 30 วันนับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้สภานายกพิเศษทำการพิจารณาและมีคำสั่งและให้นำทบัญญัติในมาตรา 67 วรรคหนึ่ง และวรรคสองมาใช้บังคับแก่การพิจารณาและมีคำสั่งของสภานายกพิเศษโดยอนุโลม คำสั่งของสภานายกพิเศษให้เป็นที่สุด

การแจ้งคำสั่งให้ทราบ

เมื่อมีคำสั่งอันถึงที่สุดลงโทษทนายความที่ประพฤติผิดมรรยาททนายความ หรือมีคำสั่งลบลชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความ นายทะเบียนทนายความจะจดแจ้งคำสั่งนั้นไว้ในทะเบียนทนายความ และแจ้งคำสั่งให้ทนายความผู้ถูกกล่าวหาและผู้กล่าวหาทราบ

ในกรณีที่คำสั่งตามวรรคหนึ่งเป็นคำสั่งห้ามทำการเป็นทนายความ หรือคำสั่งลบลชื่อออกจากทะเบียนทนายความ นายทะเบียนทนายความจะแจ้งคำสั่งนั้นให้ศาลที่พระราชอำนาจและเนติบัณฑิตยสภาทราบด้วย (มาตรา 70)

ผลของการถูกลบลชื่อ

บุคคลที่ถูกลบลชื่อออกจากทะเบียนทนายความจะขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตอีกมิได้เว้นแต่เวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันถูกลบลชื่อ (มาตรา 71)

ตอนที่ 6

การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย (LEGAL AID)

ความเบื้องต้น

พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2528 นอกจากจะมีบทบัญญัติกองทุนสวัสดิการทนายความเพื่อช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนแก่สมาชิกของสภาทนายความด้วยกันตลอดจนทนายความที่ถึงแก่ความตายซึ่งได้รับความเดือดร้อนมีสิทธิไปขอรับการสงเคราะห์จากเงินกองทุนดังกล่าวแล้ว ใน พ.ร.บ. ดังกล่าวยังมีบทบัญญัติให้มีการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายไว้ในหมวด 9 ตั้งแต่มาตรา 78 - 81 ด้วย

ขอบเขตและผู้คุณสมบัติผู้ขอความช่วยเหลือ

มาตรา 79 กำหนดขอบเขตการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในกรณีต่อไปนี้

- 1) การให้คำปรึกษาหารือแนะนำเกี่ยวกับกฎหมาย
- 2) การร่างนิติกรรมสัญญา
- 3) การจัดหาทนายความว่าต่างแก่ต่าง

ในด้านการช่วยเหลือจัดหาทนายความว่าต่างแก่ต่าง พ.ร.บ. ดังกล่าวให้อำนาจคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายจะจัดให้มีทนายความประจำเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือดังกล่าวก็ได้โดยได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดในข้อบังคับและใน พ.ร.บ. ดังกล่าวยังกำหนดให้มีกองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายโดยให้สภาทนายความจัดสรรเงินให้เป็นประจำปีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของเงินรายได้ของสภาทนายความของปีที่ผ่านมา (รายได้ของสภาทนายความมาจาก (1) ค่าจดทะเบียนทนายความ ค่าบำรุง และค่าธรรมเนียม (2) เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน (3) รายได้จากทรัพย์สินหรือกิจการอื่น (4) ทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์) ให้กองทุนช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายเป็นรายปีทุกปี ทั้งนี้ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย (มาตรา 77)

ประชาชนผู้มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 78 มีสาระสำคัญดังนี้ 1) ต้องเป็นผู้ยากไร้ และ (2) ไม่ได้รับความเป็นธรรม

ส่วนกรณีอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นผู้ยากไร้และไม่รับความเป็นธรรมตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 78 นี้เป็นข้อเท็จจริงที่จะต้องพิจารณาเป็นรายๆ ไป